Kranto g. 1 ir 19, 16–30 cm gylyje fiksuoti XX a. I pusės akmeninio gatvės grindinio fragmentai. Ties Kranto g. 19, 45 cm gylyje atidengtas 3,5 m ilgio XVIII–XIX a. pastato pamato fragmentas. Likusiose atkarpose fiksuoti XX a. perkasti sluoksniai. Tyrimai vykdyti iki 1,3 m projektinio gylio. Rasta 30 radinių: metalinės žvakidės fragmentų, pašto plombų, šratas, koklių dalių, kaulinis šaukštas, šukos, papiroso kandiklis, žiestų keraminių indų šukių. Bendrai iššvalgytas 2400 m^2 plotas.

Kranto Street in Panevėžys

A field evaluation (10 test pits totalling 27.9 m^2) and survey (a total of 2400 m^2) were conducted on a section of Kranto Street in the historic part of Panevėžys (Fig. 1). Test Pit 1 yielded a 30–40 cm thick, 17th–18th-century, poor cultural layer (Fig. 2), Test Pits 2–4 a 0.4–1.3 m thick, 18th–19th-century disturbed cultural layer, Test Pit 4, at a depth of 70 cm, a 19th– – first half of the 20th-century building foundation (Fig. 3), and Test Pit 7, beside the building at Kranto St. 21, a disturbed, 65 cm thick, 18th–19th-century cultural layer, Test Pits 8–10 a 50–70 cm thick, 18th–19th-century, poor cultural layer. Overall, the test pits yielded 63 finds: a 20th-century coin, sherds of thrown ceramic vessels, stove tile fragments, faience vessel sherds, glass vessels and vessel shards, a copper alloy spoon, and an iron meat cleaver. The field survey revealed a disturbed, 25–40 cm thick, 18th–20th-century, poor cultural layer as well as at a depth of 45 cm at Kranto St. 19, a 3.5 m long, 18th–19th-century building foundation fragment and yielded 30 finds: metal candlestick fragments, postal seals, a pellet, stove tile fragments, a bone spoon, a comb, a cigarette holder, and sherds of thrown ceramic vessels.

Dovilas Petrulis

Senamiesčio gatvė 38

Panevėžio miesto istorinėje dalyje, Senamiesčio g. 38 sklype (2327 m^2) numatyta statyti gyvenamosios paskirties pastatus, jų aplinkoje įrengti infrastruktūrą. 2021 m. liepos–rugpjūčio mėnesiais atlikti žvalgomieji ir detalieji tyrimai bei žvalgymai. Bendrai archeologinių tyrimų metu ištirti 8 šurfai ir 1 perkasa – iš viso

1 pav. Tyrimų situacijos planas: 1 – 2021 m. tyrimų vieta; 2 – 2021 m. detaliųjų tyrimų vietos; 3 – 2021 m. žvalgomųjų tyrimų vietos; 4 – 2021 m. žvalgymų vietos; 5 – 2013 m. tyrimų vietos; 6 – 2010 m. tyrimų vietos. D. Petrulio brėž.

Fig. 1. Situation plan of the investigation: 1 – 2021 investigation site; 2 – 2021 excavation sites; 3 – 2021 field evaluation sites; 4 – 2021 field survey sites; 5 – 2013 investigation sites; 6 – 2010 investigation sites.

45 m² plotas. Žvalgymų metu bendrai iššvalgytas 210 m² plotas. Tyrimų vieta yra Nevėžio upės dešiniajame krante, ji apima viršutinę ir apatinę Nevėžio upės terasų dalis (1 pav.).

Istorinių šaltinių duomenimis, 1507 m. Panevėžio senamiestyje pastatyta medinė Dievo Motinos vardo katalikų bažnyčia (Maksimaitienė O., Pirmosios žinios apie Panevėžio miestą, *Lietuvos TSR Mokslų Akademijos darbai. Serija A*. Vilnius, 1961, t. 2, p. 125). Šalia jos kelių sankryžoje (į Vabalninką ir Plūkius–Venslaviškius) Ramygalos klebonas buvo įkūręs smuklę. Taigi bažnyčia, klebonija, smuklė bei turgus sudarė besikuriančio Panevėžio senamiesčio branduolį. Šalia bažnyčios buvo kapinės, nes vieta, kurioje leista statyti bažnyčią, buvo apgyvendinta jau XV a. pabaigoje (Miškinis A., Panevėžio urbanistinė raida iki 1871–1872 m., *Panevėžio istorijos fragmentai*. Panevėžys, 1993, p. 21). Per XVII–XVIII a. Panevėžio senasis miestelis neišsiplėtė. Tikslesnį miestelėnų skaičių galima įvardyti tik nuo XVIII a. pradžios. Pagal 1720 m. duomenis, Senajame Panevėžyje gyveno 18 šeimų, t. y. apie 126 gyventojai. Žinoma, kad miesteliui priklausė aplinkiniai kaimai su 712 gyventojų (Maksimaitienė O., *Iš Panevėžio istorijos*. Vilnius, 1992, p. 20). Miestelyje buvo tik viena pagrindinė gatvė (dabartinė Senamiesčio gatvė), kuri ėjo lygiagrečiai su Nevėžio upe. Palei ją buvo išsidėsčiusi didžioji dalis gyvenamųjų namų. Šiame miestelyje iki XIX a. ir vėliau buvo statomi mediniai nedideli namai.

Arčiausiai tyrimų vietos, sklype Senamiesčio g. 42A 2010 m. A. Petrulienė vykdė žvalgomuosius tyrimus. Sklypo P dalyje ištirta 4x3 m perkasa (12 m² ploto) ir fiksuotas XX–XXI a. datuojamas apardytas sluoksnis be archeologinę vertę turinčių radinių (*ATL 2010 metais*, 2011, p. 368–371; *PKM*, b. AR 55). 2013 m. M. Dubinskaitė žvalgomaisiais tyrimais sklype Senamiesčio g. 32 ištyrė 4 šurfus (4 m²plotas). Juose fiksavo XX a. perkastą kultūrinį sluoksnį su buitinėmis atliekomis, be archeologinę vertę turinčių radinių (*ATL 2013 metais*, 2014, p. 507).

2 pav. Šurfo 5 R pjūvis ir kultūrinių sluoksnių stratigrafija iš V. D. Petrulio nuotr.

Fig. 2. The E cross-section and cultural layer stratigraphy of Test Pit 5, as seen from the W.

2021 m. vykdytų archeologinių tyrimų metu vertingas kultūrinis sluoksnis nustatytas šurfuose 5, 6–8 ir 1 perkasoje. Žvalgymų metu paviršiniame sluoksnyje rasta XVIII–XIX a. radinių. **Šurfe 5** nuo 26 cm gylio fiksuotas XVIII–XIX a. susiformavęs 28–33 cm storio kultūrinis sluoksnis su radiniais (buitinės keramikos fragmentai, metalinis kokardos ar ženklo fragmentas ir gyvūnų kaulai). Po šiuo sluoksniu nuo 54 cm gylio nustatytas intensyvus 20–33 cm storio XVI–XVII a. datuojamas pilko grunto kultūrinis sluoksnis (2 pav.). Jame rasta buitinės keramikos fragmentų bei moneta – 1665 m. Jono Kazimiero LDK šilingas.

Šurfe 6 nuo 22 cm gylio fiksuotas 10–30 cm storio pilko grunto sluoksnis, datuojamas XIX a. Jame rasta glazūruotų ir neglazūruotų indų šukių, vario lydinio profiliuota papuošimo detalė – apkalas, stiklinio butelio kaklelis. Po šiuo sluoksniu nuo 65 cm gylio fiksuotas rusvo smėlio su pilkų žemių intarpais 40–60 cm storio XVII–XVIII a. kultūrinis sluoksnis. Jame

3 pav. Radiniai: 1 – žiesto keraminio puodo dalis (šurfas 7); 2–7 – keramikos indų šukės (perkasa 1); 8 – galąstuvas (perkasa 1); 9–14 – keramikos indų šukės (perkasa 1). D. Petrulio nuotr.

Fig. 3. Finds: 1 – part of a thrown pot (Test Pit 7); 2–7 – sherds of ceramic vessels (Trench 1); 8 – a whetstone (Trench 1); 9–14 – sherds of ceramic vessels (Trench 1).

4 pav. Rastos monetos: 1 – 1 denga, 1738 m., Rusija (žvalgymai); 2 – Jono Kazimiero 6 grašiai, XVII a. II pusė, LDK (perkasa 1); 3 – 1 pfeningas 1828 m., Prūsija (šurfas 8). D. Petrulio nuotr.

Fig. 4. Coins: 1 – 1738 Russian Empire denga (from the survey); 2 – second half of the 17th century GDL John II Casimir 6 groats (Trench 1); 3 – 1828 Prussia pfennig, (Test Pit 8).

rasta monetų – Jono Kazimiero Lenkijos 166(?) šilingas ir Jono Kazimiero šilingas, 166(?) Lenkijos šilingas, žiesto indo dugno ir šoninės sienelės šukė.

Šurfe 7 nuo 21 cm gylio fiksuotas 30 cm storio XIX–XX a. I pusės kultūrinis sluoksnis su smulkiais degto rausvo molio gabaliukais, plytų griuvenomis bei pelenais. Šiame tamsiai pilko grunto su smėlio intarpais sluoksnyje rasta vario lydinio saga su liūto atvaizdu ir karūna, glazūruotų ir neglazūruotų indų šukių. Šurfe 65 cm gylyje tarp šviesiai pilkų žemių rasti 3 išsklaidyti lauko akmenys be rišimo žymių. Fiksuotas 40–85 cm storio kultūrinis sluoksnis datuojamas XVI–XVIII a. Ties šurfo Š dalimi nuo 1,1–1,2 m gylio fiksuotas įžemis – molio su smėlio intarpais sluoksnis.

Šurfe 8 nuo 20–25 cm gylio fiksuotas 22 cm storio rusvai pilko grunto XIX–XX a. I pusės kultūrinis sluoksnis. Jame aptiktas Prūsijos 1828 m. 1 pfeningas ir keraminių žiestų glazūruotų indų šukių. Po šiuo sluoksniu nuo 47 cm gylio fiksuotas priemolio su pilkų žemių intarpais sluoksnis su radiniais: žiestų keraminių indų šukėmis, stiklinio butelio dugno fragmentu. Nustatytas neintensyvus 1,1 m storio XVI–XVIII a. kultūrinis sluoksnis. Po šiais sluoksniais nuo 1,7 m gylio atidengtas gelsvo smėlio su sąnašinėmis nuogulomis uždurpėjęs juodžemis. Nuo 1,75 m gylio fiksuotas pirmosios viršsalpinės Nevėžio upės terasos apatinio sluoksnio dugnas.

Perkasoje 1 užfiksuotas viršutinis 50 cm storio XVIII–XIX a. kultūrinis horizontas ir 20–90 cm storio apatinis XVI–XVIII a. kultūrinio sluoksnio horizontas. Viršutiniame kultūrinio sluoksnio horizonte tarp tamsiai pilkų žemių su smėlio priemaiša rasta XVIII–XIX a. keraminių glazūruotų ir neglazūruotų indų šukių (3 pav.). 58 cm gylyje rasta moneta – Jono Kazimiero LDK 6 grašiai (XVII a. II pusė) (4 pav.). Ties perkasos Š dalimi 35–55 cm gylyje 80x50 cm plote rasta nemažai paskleistų gyvūnų kaulų, dalis jų būdingi šuns skeletui. 60–75 cm gylyje rastas molinio keraminio plokštinio koklio fragmentas. Ties perkasos ŠV kampu 57 cm gylyje fiksuota 1,7x1,1 m dydžio laužavietė (5 pav.). Jos viršutiniame medžio anglių ir smėlio sluoksnyje rasta pavienių smulkių žiestų neglazūruotų keraminių indų šukių, būdingų XVII a. Apatiniame laužavietės sluoksnyje rasta mažiau medžio anglių, susimaišiusių su molio sluoksniu. Laužavietės dugnas fiksuotas 94 cm gylyje. Perkasoje nuo 65–70 cm gylio fiksuotas rusvos spalvos priemolis su smėliu ir pilkų žemių intarpais. Tamsiai pilkų žemių su smėlio priemaiša sluoksnyje rasta žiestų neglazūruotų indų šukių, nedaug glazūruotų indų šukių, stiklo dirbinių fragmentų, datuojamų XVII–XVIII a. Ties perkasos viduriu 65–85 cm gylyje rasti 8 vienetai keraminių žiestų indų, būdingų XVI–XVII a. Perkasos P dalyje 65–

5 pav. Laužavietės perkasoje 1 pjūvis iš R. D. Petrulio nuotr.

Fig. 5. The cross-section of the hearth in Trench 1, as seen from the E.

6 pav. Perkasos 1 dugnas ir R pjūvis iš ŠV. D. Petrulio nuotr.

Fig. 6. The bottom and E cross-section of Trench 1, as seen from the NW.

105 cm gylyje rasta nemažai neglazūruotų keraminių indų šukių, kurių dalis sienelių aprūkusios, neglazūruotos, degtos oksidacinėje erdvėje, viena ornamentuota įspaustos bangelės ornamentu. Nustatytas apatinis XVI–XVII a. kultūrinio sluoksnio horizontas (6 pav.). Perkasos Š dalyje jis buvo apie 20 cm storio. Ties perkasos P dalimi šis sluoksnis storėjo ir išsiplėtė iki 90 cm. Šio sluoksnio apatinėje dalyje 0,9–1,3 m gylyje rasta keraminių indų šukių. Perkasos P pusėje fiksuotas pirmosios viršsalpinės upės terasos šlaitas, jo pakraštys, todėl ties perkasos P dalimi fiksuotas sluoksnių išsiplėtimas. Nustatyta negili dauba, buvusios senvagės ar griovos vieta. Nuo 1,4–1,5 m gylio fiksuotas tamsus iki 55 cm storio dirvožemio su smėliu (sąnašinis dirvožemis) sluoksnis. Šiame smėlio su juodomis žemėmis sluoksnyje radinių nerasta. Perkasoje įžemis – smėlio ir molio sluoksnis fiksuotas 0,75–2,03 m gylyje.

Šurfuose 1, 3, 6–8 nustatytas 22–50 cm storio XIX–XX a. I pusės kultūrinis sluoksnis su pavieniais radiniais. Šurfe 2 fiksuotas nukastas sluoksnis be radinių. Iš viso archeologinių tyrimų metu šurfuose ir perkasoje rastas 201 radinys: XVI–XIX a. keraminių indų šukės, kokliai, monetos, sagos, akmeninis galąstuvas, stikliniai indai ir jų fragmentai.

Žvalgymai atlikti sklypo P dalyje. Fiksuotas iki 30 cm storio neintensyvus XVIII a. II pusėje – XX a. susiformavęs kultūrinis sluoksnis be struktūrų ir objektų. Gruntas nukastas iki 45–52 cm projektinio gylio. Žvalgymų metu rasti 7 radiniai: apkalas, XVIII–XIX a. monetos, sagos, dirželio laikiklis. Radiniai perduoti PKM.

Senamiesčio St. 38

A field survey (210 m^2), evaluation (8 test pits), and excavation (1 trench, the pits and trench totalling 45 m^2) were conducted at Senamiesčio St. 38 in the historic part of the Panevėžys (Fig. 1). Test Pits 1, 3, and 6–8 revealed a 22–50 cm thick, 19th – first half of the 20th-century cultural layer, Test Pit 5 an upper 33 cm thick, 18th–19th-century cultural layer and a lower, 20–33 cm thick, 16th–17th-century cultural layer (Fig. 2), Test Pits 6–8 a lower, 0.6–1.1 m thick, 16th–18th-century cultural layer horizon containing finds, and Trench 1 an upper, 50 cm thick, 18th–19th-century cultural layer horizon and a lower, 20–90 cm thick, 16th–18th-century cultural layer horizon (Figs. 5–6). Sterile soil was identified at a depth of 0.35–1.9 m in the test pits and at a depth of 0.75–2.03 m in Trench 1. The test pits and trench yielded a total of 201 finds: sherds of 16th–19th-century ceramic vessels, stove tile fragments, coins, buttons, a whetstone, and glass vessels and vessel fragments (Figs. 3–4), the survey 7 finds: a fitting, 18th–19th-century coins, buttons, and a strap loop.

PRIEKULĖ

Viktorija Ziabreva

Žvalgomieji tyrimai Priekulėje

2021 m. Priekulės miesto (Klaipėdos r.) istorinės dalies (UK 33624) teritorijoje planuojant įgyvendinti viešųjų erdvių statybos projektą, atlikti žvalgomieji tyrimai. Miesto pertvarkymo zonos suskirstytos adresais: 1 – teritorija, esanti tarp Klaipėdos g. 10 ir 12 namų; 2 – teritorija tarp Turgaus g. 7 ir 9 namų; 3 – pertvarkoma teritorija, esanti Amatų ir Naujosios gatvių sankirtoje. Žvalgomieji tyrimai buvo atliekami 3 etapais: tarp Klaipėdos g. 10 ir 12 namų buvo tiriami 3 2x1 m dydžio šurfai (6 m^2